

О.П. Логвінова, канд. екон. наук, (ІХТ (м. Рубіжне) СНУ ім. В. Даля))

ФІНАНСОВИЙ АУТСОРСИНГ: СУТНІСТЬ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Досліджено сутність та особливості застосування фінансового аутсорсингу. Узагальнено основні перешкоди до застосування фінансового аутсорсингу та пов'язані з ним чинники ризику. Вивчено основні тенденції та перспективи розвитку ринку фінансового аутсорсингу в Україні.

Исследованы сущность и особенности применения фінансового аутсорсинга. Обобщены основные препятствия к применению фінансового аутсорсинга и связанные с ним факторы риска. Изучены основные тенденции и перспективы развития рынка фінансового аутсорсинга в Украине.

In the article probed essence and features of application of financial outsourcing. Generalized basic obstacles to application of financial outsourcing and the factors of risk related to him. Basic tendencies and prospects of market of financial outsourcing development are studied in Ukraine.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Функціонування підприємств у ринкових умовах господарювання зумовлює необхідність постійного вдосконалення всіх аспектів їх діяльності, пошуку нових засобів підвищення ефективності та конкурентоспроможності. Останніми десятиріччями значного поширення у світовій господарській практиці набуває аутсорсинг, сутність якого полягає у передачі виконання певних функцій підприємства іншим суб'єктам господарювання – спеціалізованим аутсорсинговим компаніям (аутсорсерам) – на контрактних умовах. Світовий ринок аутсорсингу стрімко зростає, створюючи передумови для прискорення розвитку інших його секторів [4].

Аутсорсинг може здійснюватися у різних сферах діяльності підприємства, тому існують численні різновиди аутсорсингу, які зазвичай поєднують у дві основні групи: аутсорсинг бізнес-процесів і виробничий аутсорсинг. Серед різних видів аутсорсингу бізнес-процесів останніми роками все більшої популярності у науковців і практиків набуває фінансовий аутсорсинг, а світовий ринок фінансового аутсорсингу динамічно зростає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань фінансового аутсорсингу присвятили свої наукові праці такі дослідники, як Б.А. Анікін, І.Л. Руда, У. Грозик, О.Д. Платонова, Ф.Н. Філіна та ін. [2;4;6;7]. Усі дослідники відзначають значну роль аутсорсингу, зокрема, фінансового, у підвищенні ефективності й конкурентоспроможності підприємства, забезпеченні його сталого розвитку та інших позитивних результатах, яких можна досягти завдяки грамотному застосуванню аутсорсингу. Проте, незважаючи на велике значення фінансового аутсорсингу, у сучасній економічній літературі питання щодо його сутності, особливостей, перешкод до застосування на вітчизняних підприємствах із урахуванням сучасних тенденцій на ринку фінансового аутсорсингу в Україні та світі, а також перспектив його розвитку висвітлені досить стисло та потребують подальшого вивчення. Отже, становить інтерес докладніше вивчення можливостей застосування фінансового аутсорсингу у зазначених напрямках.

Мета та завдання статті. Метою статті є визначення сутності фінансового аутсорсингу, а також тенденцій та перспектив розвитку вітчизняного ринку фінансового аутсорсингу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий аутсорсинг охоплює послуги у галузі управління, оподаткування та бухгалтерського обліку, в галузі фінансово-інвестиційного аналізу й банківського обслуговування. Застосування фінансового аутсорсингу дозволяє забезпечити оптимізацію структури капіталу, контроль доходів і витрат, аналіз фінансових показників для прийняття рішень оперативного управління, підвищення ефективності фінансових операцій, оптимізацію податкових платежів і т.ін. Практика свідчить про можливість забезпечення від 10 до 50% зниження вартості обслуговування бізнесу на умовах аутсорсингу порівняно з утриманням штату власних фахівців, що виконують відповідні функції [8].

До основних різновидів фінансового аутсорсингу належать:

– бухгалтерський аутсорсинг – використання послуг спеціалізованих компаній із метою забезпечення бухгалтерського обліку на підприємстві, складання й надання необхідної звітності у відповідні органи;

– інвентаризаційний аудит – забезпечення обліку майна підприємства; ревізій залишків продукції, товарів;

– забезпечення взаєморозрахунків із персоналом – розрахунок заробітної платні, преміальних виплат, виплат за відрядженнями, компенсацій та інш. [3].

Зазначені види фінансового аутсорсингу взаємопов'язані між собою, зокрема, інвентаризаційний аудит та забезпечення взаєморозрахунків із персоналом поєднані з бухгалтерською звітністю. Провідну роль серед видів фінансового аутсорсингу відіграє бухгалтерський аутсорсинг, яки походить від аутсорсингу аудиторських послуг. Фінансовий аутсорсинг тісно пов'язаний із іншими видами аутсорсингу, зокрема, IT-аутсорсингом, аутсорсингом персоналу, виробничим аутсорсингом та ін.

Можлива передача у аутсорсинг окремих фінансових функцій підприємства або аутсорсинг всіх його фінансових функцій. Крім того, аутсорсингова компанія забезпечує взаємодію виконуваних фінансових функцій з іншими бізнес-процесами підприємства-замовника.

Завдяки застосуванню аутсорсингу з'являється можливість зосередження зусиль на основних напрямках діяльності підприємства та їх інтенсивнішого розвитку; економії власних ресурсів за рахунок опосередкованого використання залучених ресурсів, а також за рахунок ефекту масштабу та наявності досвіду виконання певних функцій фахівцями аутсорсингової компанії; вивільнення ресурсів підприємства для здійснення інших проєктів; більш професійне та якісне виконання необхідних фінансових функцій підприємства; більш швидке й гнучке реагування на зміни у законодавстві та у ринковому середовищі; забезпечення розподілу ризиків. Це дозволяє істотно поліпшити економічні показники діяльності підприємства, його ефективність, конкурентоспроможність й інвестиційну привабливість, обмежити ризик, а, отже, створити передумови для сталого економічного розвитку підприємства у довгостроковій перспективі.

Водночас, існують певні особливості застосування фінансового аутсорсингу та низка чинників, що стримують його активізацію на вітчизняних підприємствах.

Застосування фінансового аутсорсингу характеризується наступними особливостями:

– по-перше, фінансовий аутсорсинг є однією з найскладніших форм аутсорсингу бізнес-процесів через необхідність комплексного управління кількома бізнес-процесами, що потребує ретельного

обґрунтування доцільності проектів аутсорсингу та значного обсягу підготовчої роботи у разі при переходу на аутсорсинг;

– по-друге, аутсорсинг фінансових функцій передбачає отримання доступу фахівців аутсорсингової компанії до інформації, яка становить комерційну таємницю підприємства, що потребує ретельного відбору аутсорсингової компанії, з якою співпрацюватиме підприємство-замовник;

– по-третє, при укладенні угоди аутсорсингу необхідне чітке визначення цілей та завдань, обов'язків і відповідальності, формалізація процедур, а також критеріїв оцінки результатів роботи, що створює передумови для його успішного застосування.

До стримуючих чинників щодо застосування фінансового аутсорсингу належать:

– по-перше, відсутність відлагодженої й стабільної законодавчої бази, що зумовлює труднощі під час укладення угод аутсорсингу, зокрема, з урахуванням специфіки діяльності та характеру взаємовідносин замовника та постачальника послуг; НБУ прийнято лише кілька нормативних документів, в яких згадується аутсорсинг [4];

– по-друге, психологічні бар'єри, наприклад, брак довіри керівників до аутсорсерів, яким у процесі виконання переданих у аутсорсинг функцій надається доступ до внутрішньої інформації підприємства; також і аутсорсер не завжди може обґрунтувати власні переваги; крім того, існують перешкоди через непорозуміння, викривлення інформації, незацікавленість або опір окремих робітників при переході на аутсорсинг або в процесі його застосування, що може призвести до провалу проекту;

– по-третє, існують певні труднощі щодо ціноутворення на послуги аутсорсингу, яке часто є недосить зрозумілим і прозорим як для замовників, так і для постачальників; ціна послуг аутсорсингу має враховувати не тільки витрати на оплату праці фахівців, що виконують необхідні функції, а й витрати на підбір і навчання, обладнання робочого місця, управління, сплату податків і ін. Неадекватна оцінка обсягів планованих робіт на момент укладення угоди призводить до викривлення цін на послуги аутсорсингу, що потребує внесення певних застережень щодо можливого перегляду умов угоди аутсорсингу у разі підписання.

Російський досвід використання аутсорсингу дозволив виявити низку проблем у разі його застосування, які актуальні й для українських підприємств:

- недостатній рівень професіоналізму співробітників аутсорсингових компаній для виконання необхідних функцій на належному рівні; значна плінність кадрів;

- нестача важелів управлінського впливу щодо забезпечення ефективності процесів у ході аутсорсингу;

- зростання часу вирішення проблем через включення передаючої ланки та численні узгодження;

- неспроможність фахівців аутсорсингової компанії виявити та виправити нетипові помилки, з якими могли б впоратися штатні співробітники;

- незнання особливостей національної культури [3].

До чинників аутсорсингового ризику належать:

- обмежена кількість постачальників необхідних послуг фінансового аутсорсингу, що звужує можливості вибору найкращого постачальника;

- помилки під час обґрунтування доцільності аутсорсингу, зокрема, переліку функцій, які передаються у аутсорсинг;

- недосить чіткі формулювання щодо вимог замовника й відповідальності постачальника у разі передачі певних функцій у аутсорсинг, умов виходу з угоди, її коригування тощо;

- побоювання керівництва підприємства щодо можливої втрати контролю виконання необхідних функцій при переході на аутсорсинг, розголошення конфіденційної інформації тощо;

- зниження оперативності під час розв'язання поточних питань у процесі взаємодії замовника й постачальника аутсорсингових послуг;

- недостатня якість надання послуг, невідповідність рівня надання послуг стандартам компанії;

- зростання витрат на виконання функцій аутсорсером через незастосовуваність стандартних шаблонів, виникнення неврахованих неформальних чинників, здійснення контролю виконання переданих функцій;

- ризик у разі розташування аутсорсингових компаній за кордоном.

Наявність аутсорсингового ризику обов'язково має враховуватися під час обґрунтування доцільності переходу на

аутсорсинг. При цьому необхідно передбачити заходи з відвернення чи обмеження аутсорсингового ризику, до яких можна віднести:

- ретельний вибір аутсорсингової компанії (її репутація, досвід, рівень професіоналізму фахівців та ін.);
- укладення угод про рівень відповідальності у разі надання послуг (Service Level Agreement-SLA), який визначає обов'язки аутсорсера у забезпеченні належної якості послуг, виправленні можливих помилок і компенсації можливих збитків;
- забезпечення належної взаємодії з фахівцями аутсорсера;
- включення до угод з аутсорсингу опису умов виходу з них або укладання альтернативних угод;
- контроль виконання угод з аутсорсингу власним представником замовника, який оцінюватиме ефективність роботи й відповідність рівня надання необхідних послуг його вимогам;
- страхування відповідальності аутсорсерів за якість виконання робіт;
- забезпечення максимальної відкритості у взаємодії між замовником і постачальником аутсорсингових послуг, формування між ними надійних партнерських відносин поряд із забезпеченням конфіденційності інформації щодо діяльності замовника.

Незважаючи на численні перешкоди, ринок фінансового аутсорсингу в Україні та світі невпинно розвивається, що супроводжується розширенням пропозиції аутсорсингових послуг, підвищенням їх якості та посиленням конкуренції. Найбільш привабливими якостями провайдерів аутсорсингових послуг нині є оперативність, відповідальність, розуміння індивідуальних потреб окремих клієнтів, конфіденційність, гнучкість та надійність [1]. При цьому аутсорсерам необхідно доносити інформацію про свої послуги клієнтам та переконувати їх у можливості досягнення істотних переваг у довготривалій перспективі за рахунок аутсорсингу.

Зростає й попит на послуги фінансового аутсорсингу. Нові закордонні компанії, які приходять на вітчизняний ринок, а також вітчизняні компанії, що прагнуть прозорості бізнес-процесів і співпраці з іноземними партнерами та можливими інвесторами, стають клієнтами аутсорсингових компаній, передаючи на аутсорсинг функції розрахунку заробітної плат персоналу та кадрового адміністрування. На вітчизняному ринку аутсорсингу фінансових функцій нині найбільшим попитом користується ведення бухгалтерського обліку та

аудиту, а найчастіше застосовують його міжнародні компанії, які звикли працювати за прозорими схемами у своїх країнах.

Внаслідок посилення кризових явищ у національній економіці у 2008 р. на ринку фінансового аутсорсингу, як і на інших його сегментах, спостерігався істотний спад, що супроводжувався скороченням попиту та вимушеним зниженням цін на відповідні послуги, виходом з ринку дрібних аутсорсерів і посиленням конкуренції. У міру стабілізації економічної ситуації ситуація на ринку фінансового аутсорсингу поступово поліпшується.

Нині на українському ринку фінансового аутсорсингу функціонує значна кількість компаній. До основних постачальників послуг фінансового аутсорсингу належать юридичні, аудиторські, консалтингові, спеціалізовані бухгалтерські компанії тощо. Зокрема, послуги фінансового аутсорсингу надають корпорація «Глобал Консалтинг», компанії «Elliot Asset Management», «GLOBAL INFO», «Intergroup Global Services», «AP ЕНД ПІ ГРУП», «Візит Консалтинг», «Он тайм», «Luxoft Україна», «Євроконсалтинг», ТОВ «ТНК-ВР Бізнессервіс-Україна», група компаній «ФінІнКом» та ін., які істотно відрізняються за розмірами та переліком пропонованих функцій.

Наразі послуги фінансового аутсорсингу використовують приблизно 40% вітчизняних підприємств. Найчастіше замовниками цих послуг є приватні підприємці, дрібні та новостворені підприємства; іноземні представництва та підприємства з іноземними інвестиціями; підприємства, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, для яких необхідні додаткові гарантії якісного ведення обліку; новостворені підприємства, які прагнуть заощадити на бухгалтерії; а також стабільно функціонуючі підприємства, які системно займаються оптимізацією бізнес-процесів. Підприємства великого бізнесу, що використовують послуги фінансового аутсорсингу, становлять приблизно 5% загальної кількості.

Серед юридичних осіб, починаючи з 2012 р., відзначається деяке скорочення попиту на послуги фінансового аутсорсингу, тоді як приватні підприємці демонструють стабільний попит на ці послуги. На думку експертів, це пов'язано з переведенням частини бізнесу великих компаній на приватних підприємців, для яких, згідно зі змінами до Податкового кодексу, застосовується спрощений облік і нижчі ставки оподаткування [3].

Найпопулярнішою послугою фінансового аутсорсингу є обслуговування «під ключ», яке включає ведення бухгалтерського й

податкового обліку, здачу звітності у всі контролюючі органи, роботу з клієнт-банком, сплату або контроль сплати всіх податкових зобов'язань, супровід різноманітних перевірок, спілкування з представниками контролюючих органів, архівування та зберігання документів і т. ін.

Результати дослідження, проведеного кадровою агенцією «АНКОР», свідчать, що в структурі бізнес-процесів, які передаються у аутсорсинг, послуги по веденню бухгалтерського обліку та розрахунку заробітної платні займають 27%, а рівень задоволеності клієнтів щодо надання цих послуг за 5-бальною шкалою становить 4,8 бали. Це свідчить про затребуваність послуг фінансового аутсорсингу в Україні та досить високий рівень їх надання [1].

За оцінками експертів найближчим часом попит на послуги фінансового аутсорсингу зростатиме як з боку малих, так і великих підприємств. Але це буде можливим тільки за умов стійкого політичного становища, стабільного оподаткування у всіх сферах бізнесу, а з боку компаній-аутсорсерів – якісного та своєчасного надання послуг [3].

Висновки. Таким чином, фінансовий аутсорсинг є дієвим засобом оптимізації діяльності підприємств. Вітчизняний ринок фінансового аутсорсингу, незважаючи на низку стримуючих чинників і деяких проблем, демонструє тенденцію до зростання та має широкі перспективи розвитку. Проте прийняттю рішення про застосування послуг аутсорсингу має передувати ретельне його обґрунтування шляхом комплексної оцінки й співставлення можливих позитивних і негативних наслідків для підприємства з урахуванням довгострокових перспектив його розвитку.

Список літератури

1. Анализ востребованности и оценка качества услуг аутсорсинга в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <<http://pravotoday.in.ua/ru/press-centre/market-viewing/view-38>>.

2. Аникин Б. А., Рудая И. Л. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента : Учебное пособие. / Б. А. Аникин, И. Л. Рудая. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 320 с.

3. Бухгалтерский аутсорсинг: преимущества и риски [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://myfin.net/ukraine/business-ua/buxgalterskiy-outsourcing-preimushhestva-i-riski-06128172.html>>.

4.Грозик У. Розвиток послуг з фінансового аутсорсингу. / У. Грозик [Електронний ресурс]. Стратегічні орієнтири: ЛНУ ім. Івана Франка. 2011– Режим доступу : <<http://libfor.com>>.

5.Котляров И. Д. Взаимодействие предприятий при аутсорсинге: экономические, организационные и финансовые аспекты. / И. Д. Котляров Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз. – 2011 № 2 (14). – С. 136 – 143.

6 Платонова Е. Д. Аутсорсинг в системе предпринимательства. Спецкурс : учебное пособ. / Е. Д. Платонова. – М. : Синергия, 2006.

7 Филина Ф. Н. Аутсорсинг бизнес-процессов. Проблемы и решения. / Ф. Н. Филина – М. : ГроссМедиа. РОСБУХ, 2008. – 84 с.

8 Фінансовий аутсорсинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://am.elliott.kiev.ua>>.

Отримано 01.05.2013. ХДУХТ, Харків.

© О.П. Логвінова, 2013